



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ



Petr Bezruč a jeho dílo – analýza básní

Mgr. Eva Mužná

**Výukový materiál zpracován v rámci projektu
EU peníze školám**

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0229
Šablona:	III/2
Č. materiálu:	VY_32_INOVACE_149
Datum vytvoření:	26. 7. 2013
Ročník:	3.
Předmět:	Český jazyk a literatura
Vzdělávací oblast:	Jazyková
Tematická oblast:	Česká literatura přelomu 19. a 20. století
Anotace:	Žákyně a žáci se prostřednictvím analýzy ukázek básní Petra Bezruče seznámí s jeho dílem a autorským stylem

Labutinka

Čí jsi, ztepilá ty krásko?
Sama chodí, pyšno hledí,
knížky v ruce, na můj pozdrav
nikdy nemá odpovědi;

Temné pleti, temných vlasů,
pohled třpyt je hvězdy v šeře,
myšky — nožky, každý pohyb
kmit labutí na jezeře —

Chceš mi být jen beznadějně
lásky smutnou upomínkou?
Jak jmenovat kněžnu svých snů?
Nazvu si tě Labutinkou.

Bor jde vrchem, bílý mlýn jde,
opuštěn na mleče čeká,
plot je rozbit, bokem malba —
dáte se mně napít mléka?

Je ta kráska vaší dcerou?
Pěkná — ale nemá věna...
Je to moje Labutinka,
chcete ... bude moje žena?

Dáme rádi. Počkal by pán?
Ještě mláda, útlá v boku...
Budu čekat na svou ženu
jako Jakub deset roků!

Na dva roky musím v dálku,
počkáš, budoucí má žínko?
Vrať se v město, uč se vařit,
budeš věrna, Labutinko?

Vrátil jsem se. Bůh stůj při mně!
Městem letí hrozná zmínka:
Každému, kdo chce ji mít,
patří tvoje Labutinka!

Lžeš! — Jdi večer na vrch Žlutý,
kam nevěstky v létě chodí,
najdeš tam svou Labutinku,
jak si ji tam kdo chce vodí.

V zimě zase... Do hrobu dost
bolesti jest — nemluv dále!
Labutinko, kudy chodíš,
šlapeš po mém srdci stále.

Nesud' ženy! Kdož bez hříchu,
necht' kamením na tě háže...
Srdce chce ti odpustiti,
však čest domu jinak káže.

Sám dožiju. Bez tvé lásky
jak ten život dlouho trvá,
Labutinko, Labutinko,
Labutinko černobrvá

- ❖ **interpretovat obsah básně**
- ❖ **charakterizovat ústřední postavu díla**
- ❖ **na základě básně analyzovat emoční rozpoložení autora**

Milostná inspirace

Dne 31. ledna 1922 zemřela ve Střelcích u Brna sedmatřicetiletá Františka Tomková. Inspirován jednak láskou k ní, jednak jejím odmítnutím, napsal Petr Bezruč v letech 1900 až 1910 několik básní, např. báseň Labutinka (nalezena až po Bezručově smrti).

Maryčka Magdonova

Šel starý Magdon z Ostravy domů,
v bartovské **harendě** večer se stavil,
s rozbitou lebkou do příkopy pad.
Plakala Maryčka Magdonova.

Vůz plný uhlí se v koleji zvrátil.
Pod vozem zhasla Magdonova vdova.
Na Starých Hamrech pět vzlykalo sirot,
nejstarší Maryčka Magdonova.

Kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Budeš jim otcem a budeš jim matkou?
Myslíš, kdo doly má, má srdce taky
tak jak ty, Maryčko Magdonova?

Bez konce jsou lesy **markýze** Gera.
Otcové když v jeho robili dolech,
smí si vzít sirotek do klínu **drva**,
co pravíš, Maryčko Magdonova?

Maryčko, mrzne a není co jísti...
Na horách, na horách plno je dřeva...
Burmistr Hochfelder viděl tě sbírat,
má mlčet, Maryčko Magdonova?

***Cos to za ženicha vybrala sobě?
Bodák má k rameni, na čapce peří,
drsné má čelo, ty jdeš s ním do Frydku,
půjdeš s ním, Maryčko Magdonova?***

***Cos to za nevěstu? Schýlená hlava,
fěrtoch máš na očích, do něho tekou
hořké a ohnivé krůpěje s lící,
co je ti, Maryčko Magdonova?***

Frydečtí grosbyrgři, dámy ze Frydku
jízlivou budou se smáti ti řečí,
se synky uzří tě Hochfelder žid.
Jak je ti, Maryčko Magdonova?

V mrazivé **chýši**, tam ptáčata zbyla,
kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Nedbá pán bídných. Co znělo ti v srdci
po cestě, Maryčko Magdonova?

Maryčko, po straně ostré jsou skály,
podle nich kypí a utíká k Frydku
šumivá, divoká Ostravice.
Slyšíš ji, rozumíš, děvuchu z hor?

Jeden skok nalevo, po všem je, po všem.
Černé tvé vlasy se na skále chytly,
bílé tvé ruce se zbarvily krví,
sbohem buď, Maryčko Magdonova!

Na Starých Hamrech na hřbitově při zdi
bez křížů, bez kvítí krčí se hroby.
Tam leží bez víry samovrazi.
Tam leží Maryčka Magdonova.

- ❖ **interpretovat obsah,
zdůraznit sociální charakter
básně**
- ❖ **vysvětlit zvýrazněná slova**
- ❖ **objasnit zvýrazněné strofy**

Maryčka Magdonova

Bartovice (část ostravského městského obvodu) bývalá samostatná obec, bylo místo, kde před zdejší hospodou Na jaščurce zemřel v roce 1895 čeledín Bardoň. Touto událostí se Bezruč inspiroval ve své básni Maryčka Magdonova. Osud Maryčky je fiktivní a smyšlený, i přesto má tato literární postava svůj pomník v obci Staré Hamry.



Markýz Gero

Tato v české literární tradici veskrze záporná, ba přímo ďábelská postava („ví Bůh, že jsi větší / v zášti než plamenný nepřítel Boží“), jehož lesy jsou bez konce a Maryčka si v nich přesto nemohla nabrat drva, se jmenovala Bedřich Rakousko-Těšínský, nebo také arcivévoda Fridrich, a narodila se v roce 1856 v Židlochovicích u Brna a historické příručky (např. ta od Brigitte Hamannové) na něj nahlíží mnohem střízlivěji a představují ho především jako výborného hospodáře, zvláště v oboru zemědělském. Jeho největším koníčkem byla numismatika, jíž věnoval každou volnou chvíli. Po vypuknutí války se musel ujmout vrchního velení rakousko-uherských vojsk, z čehož prý osobně vůbec nebyl nadšený. Po válce zůstal se svou rodinou na svých maďarských statcích, zemřel jako osmdesátiletý v roce 1936. To už byl v Čechách slavný jako markýz Gero, o čemž možná ani nevěděl.

Jak umělec tvoří?

Nemyslete si, že bych, třeba napíšu báseň za pět minut, psal lehce, já nevím, to vždy jako by chamsin šel mou duší, myšlenky se hrnou jako bystřiny s hor, já nestačím chytat slova a myšlenky a pak jsem půl hodiny vždy jako spálený. Myslím, kdybych napsal pět takových básní jako „Škaredý zjev“ a „Maryčka Magdonova“, že by mě mohli vézt zrovna do Černovic. (Ústav pro choromyslné.) Jednou jste o mně řekl v tom konfiskovaném čísle, že jsou to práce mohutné a vášnivé. Prvé je pochvala, druhé je pravda. Jenže mne to spaluje jako vašeň pijáka nebo karbaníka. Či je to tak u všech autorů, co píšou verše? Není to sladkým řemeslem...

Z dopisu Janu Herbenovi z roku 1900

chamsin - horký jižní vítr na severovýchodě Afriky

Kantor Halfar

Kantor Halfar byl hoch dobrý,
byl hoch tichý, byl hoch hezký,
ale škaredou měl chybu:
i v Těšíně mluvil česky.

Byl to synek jako jedle,
byla na něj pyšná máti,
ale škaredou měl chybu:
tu, že nechtěl poslouchati

těch, kdož vládli pod Lipinou.
A když tak se kantor spustí...
víš, jsou hříchy v katechismu,
co se nikdy neodpustí.

Léta táhnou, vlasy řídnu
jako listí před jeseň.
Halfar pořád za mládence!
Pro Halfara místa není.

V krčmě zazní skočná hudba.
Právě v kapli dalo slovo:
což by mělo deset roků
čekat děvče Halfarovo?

Přijdou páni: Škola polská!
Burmistr v klín ruce složí.
Ale vzpurný Halfar učí,
jak mu káže zákon Boží.

Tich po mezích chodí kantor,
bez úsměvu, bez myšlenky,
v krčmě v noci sám za stolem
hledí k zemi, hledí sklenky.

V horký večer, na klekání
když se jednou ve vsi zvoní,
vrazí děvče v černou jizbu:
Kantor visí na jabloni!

Bez modlitby, bez slzy ho,
jak při hříšné duši jisto,
v roh hřbitova zakopali,
a tak dostal Halfar místo.

- ❖ **charakterizovat ústřední postavu básně, zdůraznit její osobní problémy**
- ❖ **nalézt v básni národnostní téma**
- ❖ **nalézt souvislosti mezi básněmi Kantor Halfar a Maryčka Magdonova**

Použité zdroje

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pomn%C3%ADk_Mary%C4%8Dky_Magdonov%C3%A9.jpg. [online]. [cit. 2013-07-26].

http://www.lidovky.cz/jiri-penas-frydek-aneb-mistek-i-dzl/nazory.aspx?c=A120719_094521_In_nazory_mev. [online]. [cit. 2013-07-26].

<http://www.streliceubrna.cz/petr-bezruc-a-fanynka-tomkova/d-1228/p1=1176>. [online]. [cit. 2013-07-26].

<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4027>. [online]. [cit. 2013-07-26].

BEZRUČ P. Slezské písně. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 8072391445.